

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2024.3.13>
CZU: 159.922.7:316.356.2

DINAMICA ANXIETĂȚII COPILULUI CA EXPRESIE A SECURITĂȚII EMOȚIONALE A ACESTUIA ÎN SISTEMUL COPARENTAL

Antoanela Magdalena DRAGOMIR,
doctorandă, Școala Doctorală Psihologie,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
psiholog clinician, Ploiești, județul Prahova, **România**
ORCID: 0000-0002-4923-3775

Rezumat. Analiza dinamicii anxietății copilului ca expresie a securității emoționale în contextul sistemului coparental este esențială pentru înțelegerea complexității dezvoltării emoționale și psihologice a copiilor. Mediul familial și relațiile dintre părinți influențează profund sănătatea emoțională a copilului. Gestionarea adecvată a conflictelor interparentale joacă un rol esențial în securitatea emoțională a copilului, care, la rândul său, afectează nivelurile de anxietate și alte probleme emoționale. Studiul oferă o perspectivă asupra acestor relații complexe, subliniind necesitatea unui mediu familial stabil și suportiv. Investigarea specifică a factorilor precum reactivitatea emoțională, dereglarea comportamentală și reprezentările cognitive contribuie la o înțelegere mai profundă a modului în care securitatea emoțională influențează anxietatea copilului. Rezultatele acestui studiu pot ghida politici educaționale și de sănătate publică, subliniind importanța intervențiilor și programelor de sprijin pentru familii. Aceste programe sunt esențiale pentru promovarea unor relații coparentale sănătoase și pentru reducerea riscului de tulburări de anxietate la copii.

Cuvinte-cheie: anxietate, securitate emoțională, sistem coparental.

THE DYNAMICS OF CHILD ANXIETY AS AN EXPRESSION OF THEIR EMOTIONAL SECURITY IN THE COPARENTAL SYSTEM

Summary. The analysis of the dynamics of child anxiety as an expression of emotional security within the coparental system is essential for understanding the complexity of children's emotional and psychological development. The family environment and parental relationships profoundly influence a child's emotional health. Proper management of interparental conflicts plays a crucial role in the child's emotional security, which in turn affects anxiety levels and other emotional problems. The study offers insight into these complex relationships, highlighting the necessity of a stable and supportive family environment. Specific investigation of factors such as emotional reactivity, behavioral dysregulation, and cognitive representations contributes to a deeper understanding of how emotional security influences child anxiety. The results of this study can inform educational and public health policies, emphasizing the importance of interventions and support programs for families. These programs are essential for promoting healthy coparental relationships and reducing the risk of anxiety disorders in children.

Keywords: anxiety, emotional security, coparental system.

Introducere

Anxietatea copilului este strâns legată de securitatea emoțională și de dinamica relațiilor coparentale. Copiii expuși la conflicte interparentale distructive devin sensibilizați și dezvoltă o reactivitate emoțională și fiziologică crescută, crescând riscul dezvoltării tulburărilor de anxietate. Relațiile coparentale pozitive și gestionarea constructivă a conflictelor sunt esențiale pentru menținerea securității emoționale și dezvoltarea sănătoasă a copilului [3].

Securitatea emoțională a copilului este determi-

nată de calitatea relației dintre copil și părinți, influențată major de dinamica interparentală. Relația de atașament dintre copil și părinți este crucială pentru dezvoltarea emoțională, dar securitatea emoțională este mai strâns legată de calitatea relației interparentale și experiențele directe ale copilului cu conflictul interparental [7]. Teoria Securității Emoționale (TSE), dezvoltată de P.T. Davies și M. Cummings în 1994, subliniază cum divergențele interparentale sunt asociate cu traiectorii negative ale sănătății mintale a copilului [4].

TSE explică efectele dăunătoare ale dificultăților de parenting (răceală afectivă, responsivitate scăzută, agresivitate) asupra adaptării emoționale a copilului, afectând capacitatea acestuia de a utiliza părinții ca sursă de suport și protecție. Dacă teoria atașamentului se bazează pe calitatea diadei părinte-copil, TSE este bazată pe calitatea relației interparentale și rezonanța acesteia în sistemul familial general. Copilul își creează un model de lucru interior pe baza experienței cu conflictul interparental. Expunerea repetată la un conflict intens și emoțional negativ, perceput ca amenințător, duce la insecuritate emoțională. În contrast, expunerea la conflicte rezolvate pozitiv poate crește securitatea emoțională prin întărirea sentimentului de stabilitate și oferirea către copil a unui model pozitiv de gestionare a conflictelor [5].

Factori covarianți ai securității emoționale:

1. Reglarea emoțională: copilul poate simți furie, tristețe, frică, ușurare sau bucurie în funcție de modul în care este gestionat conflictul parental. Implicațiile asupra funcționării copilului depind de intensitatea emoțiilor resimțite și de capacitatea copilului de a le regla.
2. Reprezentări cognitive: copilul evaluează potențialul negativ al conflictelor asupra relațiilor familiale, copiii din familii conflictuale fiind mai predispuși la dezvoltarea de reprezentări interne nesigure.
3. Reglarea comportamentală: răspunsurile copilului la comportamentul conflictual parental, de la intervenție activă la retragere, evitând spațiul conflictual distructiv.

Coparentalitatea, definită ca colaborarea dintre părinți în creșterea copilului, este vitală pentru securitatea emoțională a copilului. Relațiile coparentale pozitive, caracterizate prin cooperare, suport reciproc și gestionare constructivă a conflictelor, contribuie la o mai mare securitate emoțională a copilului. În contrast, relațiile coparentale conflictuale și disfuncționale sunt asociate cu insecuritatea emoțională și anxietatea crescută la copii. Cercetările arată că lipsa cooperării părinților este legată de problemele comportamentale ale copiilor, cum ar fi inhibiția și agresivitatea [5].

Expunerea repetată la conflicte interparentale poate sensibiliza copiii, afectându-le reacțiile comportamentale și fiziologice. Această sensibilizare poate intensifica reactivitatea emoțională și fiziologică a copiilor, crescând riscul dezvoltării tulburărilor de anxietate. Sensibilizarea se manifestă prin:

1. Reactivitate emoțională și fiziologică crescută: Fiecare episod de conflict afectează secu-

ritatea emoțională a copilului, amplificând anxietatea și stresul.

2. Preocupări legate de securitate: Copiii devin vigilenți și sensibili la conflictele parentale, afectându-le sentimentul de siguranță.
3. Dezvoltare psihologică afectată: Preocuparea constantă pentru securitatea emoțională poate duce la tulburări de anxietate, depresie și alte probleme de internalizare [2].

Cercetările au arătat asocieri bidirecționale între dificultățile de coparenting și nivelurile ridicate de anxietate la copii. Calitatea coparentingului influențează dinamica familială și nivelul de anxietate al copilului. Expunerea la conflicte interparentale afectează negativ dezvoltarea emoțională a copilului, iar copiii devin mai vulnerabili la probleme psihologice în lipsa unui suport emoțional adecvat [6]. De exemplu, studiile au demonstrat că cooperarea coparentală scăzută este asociată cu simptome dezadaptative la copii, iar conflictul coparental este legat de agresivitate și alte probleme comportamentale [1].

Teoria sensibilizării, formulată de P.T. Davies și M. Cummings, explică cum expunerea prelungită și repetată la conflictele interparentale afectează comportamentul copiilor. Expunerea repetată la conflict sensibilizează copiii la preocupările legate de securitatea emoțională și afectează reacțiile lor comportamentale și fiziologice. Sensibilizarea se manifestă prin:

1. Expunerea repetată și creșterea reactivității: Fiecare episod de conflict amplifică reactivitatea emoțională și fiziologică a copilului, crescând anxietatea și stresul.
2. Preocupări legate de securitate: Copiii dezvoltă o preocupare constantă legată de securitatea lor emoțională, manifestând vigilență crescută și sensibilitate la tensiunile dintre părinți.
3. Dezvoltare psihologică afectată: Preocuparea constantă pentru securitatea emoțională poate duce la tulburări de anxietate, depresie și alte probleme de internalizare, amplificate de sentimentul de neputință și lipsa de control asupra situațiilor conflictuale dintre părinți.

Conflictele interparentale pot fractura securitatea emoțională a copilului, fiecare episod contribuind la intensificarea răspunsurilor emoționale și fiziologice, cum ar fi creșterea frecvenței cardiace și niveluri ridicate de cortizol (hormonul stresului). Copiii devin mai vulnerabili la probleme psihologice, expunerea repetată la conflicte ducând la tulburări de anxietate, depresie și alte forme de suferință emoțională. Lipsa de suport emoțional și strategii eficiente de coping în mediul familial exacerbează aceste probleme [5, p. 36-44].

Meta-analizele realizate, cum ar fi cea a lui D. Teubert și M. Pinquart, au examinat efectul coparentingului asupra adaptării copilului, inclusiv problemele de internalizare precum anxietatea. Rezultatele au indicat efecte semnificative ale cooperării coparentale, acordului, conflictului și triangulării asupra simptomelor de internalizare ale copilului. Studiile au demonstrat că efectele negative ale conflictului marital includ anxietate crescută și alte probleme de interiorizare, fiind mediate de percepția amenințării și suferința emoțională rezultată din conflicte [9].

Metodologia cercetării:

Obiectivul principal: studiul își propune să analizeze relația dintre dinamica anxietății copilului și securitatea emoțională a acestuia în sistemul coparental

Eșantionul de cercetare a fost format din 150 de copii cu vârste cuprinse între 8 și 15 ani și părinții acestora. Criterii de includere: familii biparentale, disponibilitatea de a participa la studiu. Criterii de excludere: familii monoparentale, copii cu diagnostice psihiatrice majore.

Ipoteza cercetării: nivelul de anxietate al copilului este influențat de securitatea emoțională a acestuia în cadrul sistemului coparental.

Materiale și metode utilizate în cercetare: *Scala Multidimensională de Anxietate pentru Copii* (Multidimensional Anxiety Scale for Children -MASC) este un instrument psihometric utilizat pentru evaluarea nivelului și tipurilor de anxietate la copii și adolescenți cu vârste cuprinse între 8 și 19 ani (Licență de utilizare seria MN-13311 din 18.11.2018, eliberată de Testcentral) [8]; *Scala de Securitate în Sistemul Interparental* (SSSI) dezvoltată de P.T. Davies et.al. este utilizată pentru a măsura percepția copiilor asupra securității emoționale în relația interparentală prin următoarele subscale: Reactivitate emoțională, Dereglare comportamentală, Evitare, Implicare, Reprezentări constructive ale familiei, Reprezentări distructive ale familiei, Extinderea conflictului interparental [5].

Analiza a fost realizată utilizând limbajul de programare, folosit pentru analiză de date Python și bibliotecile statistice și de vizualizare disponibile, în special statsmodels, matplotlib și seaborn.

Rezultate și discuții

Rezultatele modelului de regresie: coeficientul de determinare (R-squared): 0.242. Acesta indică faptul că modelul explică aproximativ 24.2% din variația scorului MASC. Deși nu este foarte mare, aceasta arată că există o contribuție semnificativă a variabilelor explicative selectate în determina-

rea anxietății, respectiv reactivitatea emoțională, dereglarea comportamentală, evitarea, implicarea, reprezentări constructive, reprezentări distructive și extinderea conflictului. Valoarea ajustată R-squared: 0.205, care este apropiată de valoarea R-squared, sugerează că modelul se potrivește bine datelor și că adăugarea de variabile adiționale ar putea să nu îmbunătățească semnificativ predicțiile. Coeficienții și semnificațiile acestora: 1. Intercept (const): 69.497, $p < 0.001$ (acesta este punctul de interceptare pe axa MASC când toate variabilele explicative sunt zero. Este semnificativ statistic. 2. Reactivitate emoțională: 0.124, $p = 0.640$ (coeficientul este pozitiv, dar nu este semnificativ statistic, sugerând că reactivitatea emoțională nu are un impact semnificativ asupra scorului anxietății); 3. Dereglare comportamentală: -1.165, $p = 0.016$ (coeficientul este negativ și semnificativ statistic. Deoarece dereglarea comportamentală este măsurată pe o scală inversă, un scor mai mare indică mai puțină dereglare comportamentală. Astfel, o creștere a dereglării comportamentale (adică un scor mai mic pe scală) este asociată cu o creștere a anxietății); 4. Evitare: -0.444, $p = 0.130$ (coeficientul este negativ, dar nu este semnificativ statistic, sugerând că tendința de evitare nu are un impact semnificativ asupra scorului anxietății); 5. Implicare: 1.165, $p < 0.001$ (coeficientul este pozitiv și semnificativ statistic. O creștere a implicării este asociată cu o creștere a anxietății); 6. Reprezentări constructive: -1.016, $p = 0.012$ (coeficientul este negativ și semnificativ statistic. O creștere a reprezentărilor constructive este asociată cu o scădere a anxietății); 7. Reprezentări distructive: 2.825, $p < 0.001$ (coeficientul este pozitiv și semnificativ statistic. O creștere a reprezentării distructive este asociată cu o creștere a scorului anxietății); 8. extinderea conflictului: -1.541, $p < 0.001$ (coeficientul este negativ și semnificativ statistic). Subscala este cotată invers, așadar o creștere a extinderii conflictului (un scor mai mic) este asociată cu o creștere a scorului anxietății).

Analiza datelor a arătat că Implicarea și Reprezentări distructive au cele mai puternice relații pozitive cu anxietatea, sugerând că acești factori contribuie semnificativ la nivelul acesteia; Dereglarea comportamentală și externalizarea conflictului sunt factori care cresc nivelul de anxietate, având coeficienți negativi semnificativi; Reprezentările constructive ale familiei reprezintă factorul de scădere a anxietății; Reactivitatea emoțională și evitarea nu au avut un impact semnificativ asupra scorului anxietății în acest model, sugerând că acești factori nu sunt principalii determinanți ai acesteia în acest context. Datele pot fi vizualizate în figura 1.

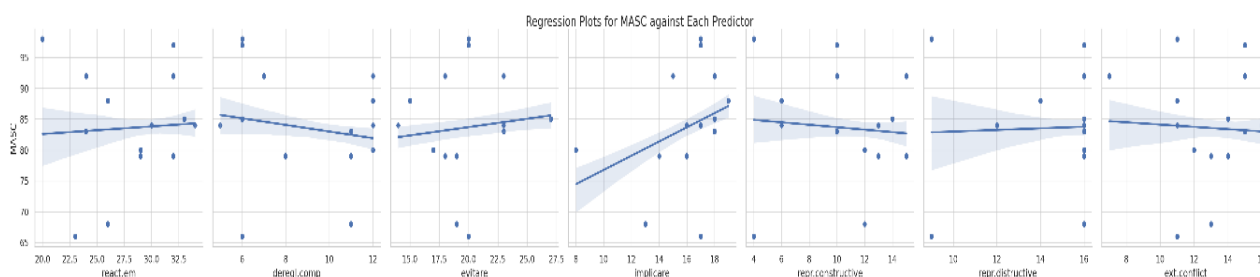

Figura 1. Rezultatele modelului de regresie

Pentru a înțelege influența genului și vârstei asupra scorurilor de anxietate, am efectuat o analiză de varianță. Distribuția subiecților pe categoria de vârstă și categoria de gen este vizualizată în figura 2. Interpretare a Rezultatelor: 1. Gen: F-statistică: 8.001, Valoare p: 0.0054; Interpretare: Există o diferență semnificativă statistic în scorurile anxietății între genuri. Valoarea p fiind mai mică decât pragul de semnificație de 0.05 sugerează că genul influențează semnificativ nivelul de anxietate. Acest lucru indică faptul că există diferențe între nivelurile

de anxietate la băieți și fete. 2. Vârstă: F-statistică: 34.882, Valoare p: < 0.0001; Interpretare: Există o diferență semnificativă statistic în scorurile anxietății între diferite grupe de vârstă. Valoarea p foarte mică sugerează că vârsta are un impact semnificativ asupra nivelului de anxietate. Aceasta indică faptul că nivelurile de anxietate variază considerabil pe măsură ce copiii cresc și trec prin diferite etape de dezvoltare. Analiza ANOVA indică faptul că atât genul, cât și vârsta sunt factori semnificativi care influențează scorurile de anxietate.

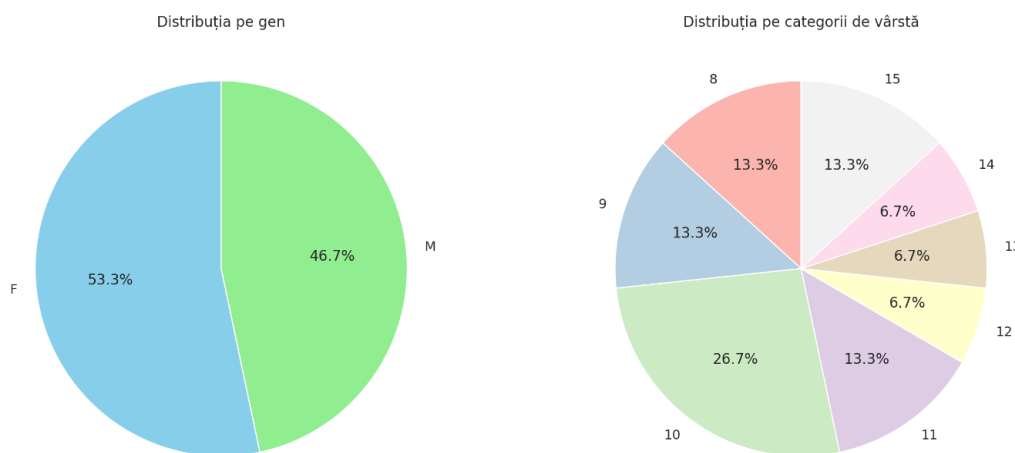

Figura 2. Distribuția subiecților pe criterii de gen și vârstă

Șantionul de cercetare format din 150 de copii a fost distribuit astfel: 53,3% subiecți de gen feminin (80 fete) și 46,7% subiecți de gen masculin (70 băieți); distribuția pe categorii de vârstă s-a făcut astfel: 8 ani – 13,3% (20 subiecți), 9 ani – 13,3% (20 subiecți), 10 ani – 26,7% (40 subiecți), 11 ani – 13,3% (20 subiecți), 12 ani – 6,7% (10 subiecți), 13 ani - 6,7% (10 subiecți), 14 ani – 13,3% (20 subiecți), 15 ani - 6,7% (10 subiecți).

Distribuția indicilor de corelație pe genuri, vizualizată în figura 3, arată corelațiile între scorurile anxietății și alte subscale ale securității emoționale pentru ambele genuri, în care genul feminin

este reprezentat cu albastru și genul masculin este reprezentat cu verde. Rezultatele Corelației pentru BĂIEȚI: Reactivitate emoțională -0.352, Dereglare comportamentală 0.151, Evitare -0.154, Implicare 0.170, Reprezentări constructive 0.046, Reprezentări distructive 0.075, Extinderea conflictului -0.325. Rezultatele corelației pentru FETE: Reactivitate emoțională 0.757, Dereglare comportamentală -0.556, Evitare 0.278, Implicare 0.821, Reprezentări constructive -0.327, Reprezentări distructive -0.023, Extinderea conflictului 0.399.

Analiza datelor a arătat următoarele: Reactivitate emoțională - corelație pozitivă puternică pen-

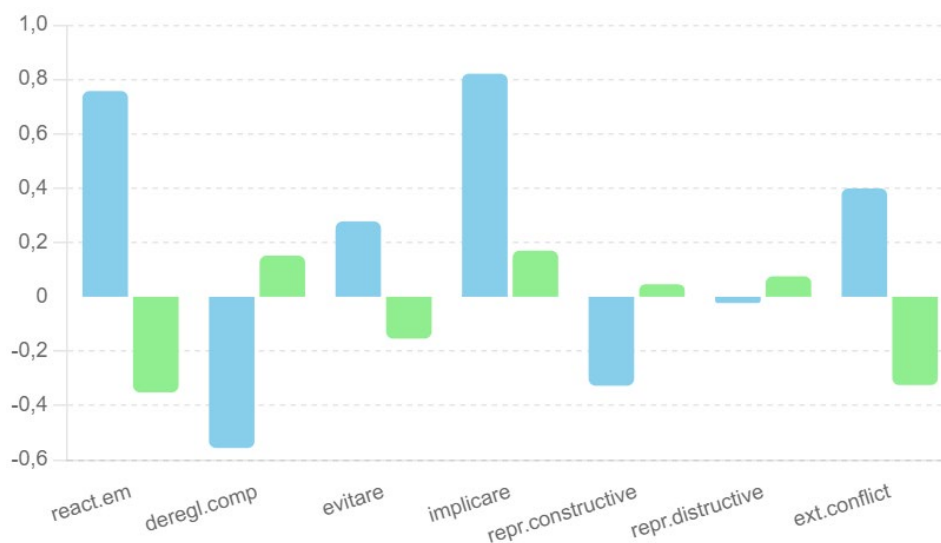

Figura 3. Distribuția indicilor de corelație pe genuri

tru subiecții de gen feminin și negativă moderată pentru subiecții de gen masculin; Dereglare comportamentală - corelație negativă moderată pentru subiecții de gen feminin și pozitivă slabă pentru subiecții de gen masculin; Evitare: corelație pozitivă slabă pentru subiecții de gen feminin și negativă slabă pentru masculin; Implicare - corelație foarte puternică pozitivă pentru subiecții de gen feminin și pozitivă slabă pentru masculin; Reprezentări constructive - corelație negativă moderată pentru subiecții de gen feminin și aproape nesemnificativă pentru masculin; Reprezentări distructive: aproape nicio corelație pentru subiecții de gen feminin și corelație foarte slabă pozitivă pentru masculin; Extinderea conflictului - corelație pozitivă moderată pentru subiecții de gen feminin și negativă moderată pentru masculin.

Concluzii și recomandări. Studiul de față a analizat dinamica anxietății copilului ca expresie a securității emoționale în contextul sistemului coparental. Rezultatele obținute oferă perspective importante asupra modului în care relațiile interparentale și gestionarea conflictelor influențează sănătatea emoțională a copilului. Analiza arată că securitatea emoțională a copilului este într-o relație inversproporțională cu anxietatea. Copiii care se simt securizați emoțional prezintă niveluri mai scăzute de anxietate, iar expunerea repetată la conflicte interparentale distructive crește reactivitatea emoțională și fiziologică a copiilor, ceea ce, la rândul său, intensifică anxietatea. Această sensibilizare emoțională poate duce la dezvoltarea unor probleme pe termen lung. Gestionarea constructivă a conflictelor

interparentale contribuie semnificativ la creșterea securității emoționale a copilului, reducând astfel nivelul de anxietate. Părinții care adoptă metode constructive de rezolvare a conflictelor oferă un model pozitiv, care întărește stabilitatea emoțională a copilului. Analiza de varianță a arătat diferențe semnificative între genuri în ceea ce privește nivelurile de anxietate. Fetele prezintă o corelație mai puternică între reactivitatea emoțională și anxietate comparativ cu băieții, sugerând că genul influențează modul în care conflictele interparentale sunt internalizate și gestionate. Vârsta are un impact semnificativ asupra nivelului de anxietate. Copiii mai mici par a fi mai vulnerabili la efectele negative ale conflictelor interparentale, în timp ce adolescenții pot dezvolta mecanisme mai sofisticate de reglare emoțională. Studiul a evidențiat că factorii precum reactivitatea emoțională, dereglarea comportamentală, evitarea, implicarea, și reprezentările cognitive constructive sau distructive ale familiei sunt determinanți importanți ai securității emoționale. Reprezentările constructive ale familiei sunt asociate cu o scădere a anxietății, în timp ce implicarea, dereglarea comportamentală și reprezentările distructive ale familiei cresc anxietatea.

Rezultatele acestui studiu subliniază necesitatea intervențiilor psihologice pentru familii, menite să promoveze gestionarea constructivă a conflictelor și să întărească securitatea emoțională a copiilor. Prin dezvoltarea unor medii familiale stabile și suportive, se poate reduce semnificativ riscul dezvoltării tulburărilor de anxietate la copii și creșterea securității emoționale a acestora.

Pe baza acestei analize, putem identifica mai multe limitări. În primul rând, utilizarea unui design transversal, care a implicat colectarea datelor la un singur moment în timp, face dificilă stabilirea relațiilor cauzale exclusive între anxietate și securitatea emoțională a copiilor. În al doilea rând, datele au fost colectate prin auto-raportare de la părinți și copii, ceea ce poate introduce un bias subiectiv, deoarece percepțiile individuale pot varia și pot afecta acuratețea rezultatelor. În al treilea rând, pot exista factori suplimentari care influențează securitatea

emoțională a copiilor, cum ar fi factori culturali, economici, educaționali și de sănătate, care nu au fost luați în considerare în acest studiu. Aceste aspecte sugerează necesitatea unor studii ulterioare, de complexitate mai mare.

Aceste concluzii oferă o bază solidă pentru viitoare cercetări și intervenții în domeniul psihologiei copilului, evidențiind importanța unei abordări comprehensive și integrate în sprijinul sănătății emoționale a copiilor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BROCK, R. L., KOCHANSKA, G. *Interparental conflict, children's security with parents, and long-term risk of internalizing problems: A longitudinal study from ages 2 to 5*. *Development and Psychopathology*, 28(01), 2015. pp. 45-54. DOI:10.1017/S0954579415000279.
2. BÖGELS, S. M., et. al. *Parental rearing as a function of parent's own, partner's, and child's anxiety status: Fathers make the difference*. *Cognition and Emotion*, 22(3). 2008. pp. 522-538 DOI:10.1080/02699930801886706.
3. CUMMINGS, E. M., DAVIES, P. T. *Marital conflict and children: An emotional security perspective*. Guilford Press. 2010. pp.36-44.
4. DAVIES, P. T., CUMMINGS, E. M. *Interparental discord, family process, and developmental psychopathology*. În D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (Vol. 3). Wiley. 2006. pp. 86-128.
5. DAVIES, P. T., CUMMINGS, E. M. *Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis*. *Psychological Bulletin*, 116(3), 1994. pp. 387-411.
6. HEINRICHS, N., et. al. *The link between child emotional and behavioral problems and couple functioning*. *Family Science*, 1(3-4), 2010. pp. 152-172. DOI:10.1080/19424620.2010.569366.
7. MAJDANDŽIĆ, M. et. al. *Bidirectional Associations Between Coparenting Relations and Family Member Anxiety: A Review and Conceptual Model*. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 15(1), 2011. pp.28-42 DOI:10.1007/s10567-011-0103-6.
8. MARCH, J.S. *MASC: Multidimensional Anxiety Scale for Children = Scala Multidimensională de Anxietate pentru Copii*; coord.: Cristian Sîrbu. Cluj Napoca: Sinapsis, 2010. ISBN 978-606-531-073-5.
9. TEUBERT, D., PINQUART, M. *The Association Between Coparenting and Child Adjustment: A Meta-Analysis*. *Parenting*, 10(4), 2010. pp.286-307. DOI:10.1080/15295192.2010.49204.